

Ohcejoga gieldda čálalaš áššedovdicealkámuš: Ráđđehusa evttohus riikkabeivviide láhkan sámedikkis addojuvvon lága ja rihkuslága 40 logu 11 §:a rievdadeamis

čujuhus: Eana- ja meahccedoallováljagotti čálalaš áššedovdicealkámušbivdda 14.12.2022: HE 274/2022 Ráđđehusa evttohus riikkabeivviide láhkan sámediggelágas addojuvvon lága ja rihkuslága 40 logu 11 §:a rievdadeamis.

Ohcejoga gielda giitá vejolašvuodas addit áššedovdicealkámuša sámediggeláhkaevttohusas riikkabeivviid eana- ja meahccedoallováljagoddái. Ohcejoga gielda lea Suoma áidna sámi eanetlogu gielda, gos sámegiela geavaheapmi ja sámiid árbevirolaš ealáhusaiguin bargan lea ain eallinfámolaš. Ohcejoga gielda lea addán cealkámuša sámediggelága rievdadeamis válmmaštallon doaibmagotti smiehtamuššii 5.8.2021. Gieldda oaidnu láhkaevttohusa hárrái lea ain váldoáššis seamma go jagis 2021.

1 lohku Almmolaš njuolggadusat

Evttohuvvon rievdadusaid mihttomearit leat bures konkretiserejuvvon lága ulbmila meroštallan 1. §:ii: Eamiálbmoga iešmearridanvuoigatvuohta ja iežas giela ja kultuvrra guoski iešráđđen ja dán bargui sápmelaččat válljejit válggain iežaset joavkkus ovddasteaddjiid sámediggái. Evttohusas lea buorre ahte stáhta ovddasvástida doarvái ruhtadeamis.

3 § Vuoigatvuohta merkejuvvot válgalogahallamii

Ohcejoga gieldda oaidnu lea, ahte vuoigatvuohta meroštallat gii merkejuvvo válgalogahallamii gullá lága vuođđoulbmila mielde sámedikki iešmearridanvuoigatvuhtii. Dán lágačuoggás galgá gudnejahtit sápmelaččaid ja sámedikki iešmearridanvuoigatvuođa. Stáhta galgá čuovvut dan geatnegahtti riikkaidgaskasaš soahpamušaid ja váldit vuhtii daid sisdoaluid sámediggeláhkanuppástusa dohkkehettiin.

2 lohku Sámedikki barggut (5-8 §)

Sámedikki almmolaš doaibmaváldi lea meroštallojuvvon dárkilit ja ođastus čielggasmahtta ovddit láhkaaddima. Lea buorre, ahte sámedikki bargguide lea girjejuvvon doibmen sámeoahpahusa ja skuvlema áššedovdin. Dát nanne ja doarju gielddaid ovddasvástádusa sámi giellalága čuovvu vuođđooahpahusa ordnemis. Njuolggadus addá ráđi gielddaide doaibmat ovtta ja nanne daid áššedovdamuša. Lea buorre, ahte sámediggi addá jahkásaš doaibmačilgehusa njuolgga riikkabeivviide.

9 § Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuohta sihke 9 b § Meannudeapmi ovttasdoaibmamis ja ráđđádallamiin

Ođastus nanne ja viiddida ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuođa sihke meroštallá dárkilabbot dain ollašuttton meannudanvuogi. Ovttasdoaibman ja ráđđádallangeatnegasvuohta, mii vuođđduvvá oktasašbargui, friddja ovdamiehtamii ja dihtui

orru leamen rivtteslágan ođastus. Lea dehalaš, ahte njuolggadusat dahket vejolažžan ráđđádallamiid main ulbmil lea vuoiggalašvuohta, áiggil doibmen ja oktasašáddejupmi ráđđádallioassebeliid gaskkas. Mii atnit erenoamáš mávssolažžan, ahte ođastus dahká vejolažžan ráđđádallanoassebeliid gaskii šaddi oktasaččat sohppojuvvon doaibmanvuogi ráđđehusa evttohusa mielde. Dát dahká vejolažžan ahte njuovžilis ja áiggil dahkkon meannudanvuohki hápmašuvvá ja dat buktá áššiid gieđahallamii ovttaveardásašvuođa ja sosiálalaš dohkkeheami.

Láhkaodastus ii oaččo doalvut dasa, ahte gieldda iešráđđen ja iešmearridanvuogatvuohta hehte mearrádusdahkama earet eará lávvema, eanageavahusa ja huksema oasil muhto baicce, ahte sámedikkiin ráđđádallojuvvo áiggil ja rahpasit, ja mihttomearrin lea gávdnat oktasaš oainnu ja loahppabohtosa áššiin. Ráđđehusa evttohusa mielde ášši válmmaštalli eiseváldi ollašuhtá goit dasa lágas addojuvvon mearrádusaid áššiin mat gullet eiseválddi mearrádusváldái.

Ohcejoga gielda atná erenoamáš dehalažžan, ahte ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuohta doarju maid ámmátlaš ja allaskuvlema oasil sámegiela ja kultuvrra ealáskahttima ja nanosmahttima sápmelaččaid geahččanguovllus (9 §, listtá čuokkis 6). Dán lassin ráđđehusa evttohusa mielde lea erenoamáš dehalaš, ahte ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuohta gullá boahhteáiggis buresveadjinguovlluide ja danveardásaš áššiide.

9 a § Sápmelaččaid vuoigatvuođaid váldin vuhtii eiseválddiid ja eará almmolaš hálddahusbargguin bargi doaimmain

Váikkuhusaid árvvoštallan lea erenoamáš buorre lasáhus láchkaevttohussii. Lága vuoigna galggašii leat dakkár, mii arvosmahttá árvvoštallat váikkuhusaid jo ášši gieđahallanproseassa álggus. Dát álkidahttá maid čielggasmahttit dan, gullágo ášši ovttasdoaibman- ja ráđđádallanvuogi ollái ja leago das erenoamáš mearkkašupmi dahje vejolaš hehttehus sápmelaččaide. Ráđđehusa evttohusa mielde váikkuhusaid árvvoštallama viidodaga galgá buohtastahttit gieđahallanášši ektui. Erenoamáš mávssolaš lea láchkaevttohusa mielde váldit vuhtii eará eiseválddiid doaimmaid sihke iešguđege áigge ollašuhtton doaimmaid oktasašváikkuhusaid.

Ráđđehusa evttohusas galggašii meroštallat dárkilabbot ođastusa vejolaš váikkuhusaid gieldda iešráđdemii ja iešmearridanvuogatvuhtii earet eará lávvema oasil.

Paragrafa 9a §, čuokkis 2) (geahpedit iežas doaibmabijuiguin šaddi negatiivvalaš váikkuhusaid sámegielaide ja sápmelaččaid vuoigatvuođaide ja vejolašvuođaide doalahit ja ovddidit iežas kultuvrra oktan iežas árbevirolaš ealáhusaiguin) galggašii sisttisdoallat árbevirolaš ealáhusaid dálá vugiid mielde maid sápmelaččaid bargan árbevirolaš ealáhusaiguin ja dasa laktašuvvi ja čatnasis leahkki ceavzilis turismadoaimma. Erenoamážit eiseválddit galget váldit vuhtii iešguđege eanageavahanvugiide guoskevaš mearrádusdahkamis, ahte dat galgá ovddidit sápmelaččaid vuoigatvuođaid ollašuvvama ja nuppe dáfus caggat dahkkojuvvon doaibmabijuin šaddi negatiivvalaš váikkuhusaid sápmelaččaid vuoigatvuođaid ollašuvvamii, erenoamážit váldimin vuhtii árbevirolaš ealáhusaid. Ohcejoga gielda háliida dákko deattuhit erenoamážit Deanu luossabivddu guoskevaš njuolggadusaid válmmaštallama, áiggil gullama ja ráđđádallangeatnegasvuođa earet eará Alimus rievtti mearrádusaid mielde.

Rihkuslága 40 logu 11 §:ii Ohcejoga gielddas ii leat fuopmášahttámuš.

Ohcejogas 5.1.2023

Taina Pieski
Gielddahoavda
taina.pieski@utsjoki.fi
t. 050 5351574